

**FRIEDRICH
EBERT**
STIFTUNG

BULETIN LUNAR • IANUARIE 2020 • NR.1 (167)

Newsletter-ul este realizat de Sorina Stefântă, redactor-coordonator

1.	Angela Grămadă, directoare Experts for Security and Global Affairs Association, București: „Republica Moldova, din nou la răscruce”
2.	Editorial de Mihai Mogișdea, Lider de echipă, Programul Europeanizare, IPRE: „Trei variabile pentru agenda de politică externă a Republicii Moldova într-un an electoral”
3.	Vladislav Kulminski, director executiv al Institutului pentru Inițative Strategice: „Oricine încearcă să preia controlul asupra instituțiilor statului reprezintă un pericol pentru societate”
4.	Opinia expertului. Dionis Cenușă: „Efectele „macronizării” relațiilor UE-Rusia asupra vecinătății estice”

Buletin lunar, Nr. 1 (167), ianuarie 2020
64, Sciusev str. MD-2012, Chisinau, Republic of Moldova, Tel-Fax: +373 22 21 09 86
Website: www.ape.md E-mail: office@ape.md

► arătându-ne cât suntem de mici mai ales în epoca globalizării. Chiar și de la acordul final al Brexit-ului, care a scos în sfârșit Marea Britanie din Uniunea Europeană, pare să fi trecut o sută de ani, nu doar câteva zile.

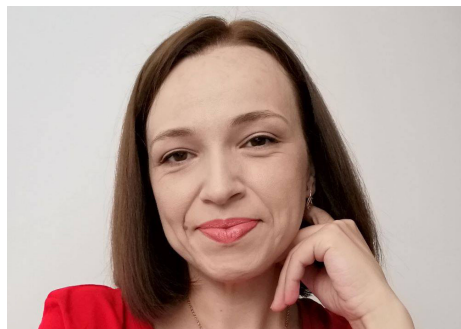
Republica Moldova oficială ține pasul cum poate. Și pentru că nici urși coala nu avem, nici viruși ucigași nu am învățat să producem, ne bucurăm de „unicitatea” noastră geopolitică. Căci, cum să nu te bucuri când, de la țară așezată „în calea tuturor răutăților”, dacă e să credem cronicarilor, ne transformăm, ca rățușca cea urâtă, într-o superbă lebădă aducătoare de echilibru între Est și Vest; o modestă, dar tenace edificatoare a unei Europe lărgite de la Lisabona până la Vladivostok O idee care sigur nu ne aparține, fiind coaptă prin alte laboratoare de PR politic.

Republica Moldova profundă, contrar modelului „oficial”, își duce viața într-un ritm obișnuit. Zeci de mii de bătrâni numără câte lemne le-au mai rămas până la urzici (ce bine că nu a viscolit anul ăsta!); iar zeci de mii de tineri se gândesc cum să nu îmbătrânească în Republica Moldova. Și caută pe hartă Lisabona: nu știm unde exact se va termina Europa, nu știm dacă într-adevăr va ajunge la Vladivostok, dar cu siguranță știm unde începe și încolo vrem să mergem!

Anul 2020 vrea să ne spună că e din nou unul hotărâtor și schimbător de destine. Prin toamnă se anunță noi alegeri prezidențiale, candidați mai vechi și mai puțin expirați s-au aliniat deja la linia de start, iar unii au și început a lovi, pe ascuns, în adversari. Moldova profundă se uită, seară de seară, la televizor, încercând să înțeleagă la ce să se aștepte de la Moldova oficială. Vede un om de stat care spune că „Acordul (de Asociere) este bun” și că Europa, cea pe care vrem să o echilibrăm, ne va da în continuare bani. Apoi vede un alt om de stat care se stropșește la emisarii aceleiași Europe care... ne va da oare în continuare bani?

Și înțelege că nu mai înțelege nimic - realitatea paralelă demult nu mai este una singură în această parte a lumii... Despre toate acestea în prima, din 2020, ediție a Buletinului informativ. Cu texte directe, mai puțin directe și cu încredere.

Republica Moldova, din nou la răscruce

Angela Grămadă, directoare Experts for Security and Global Affairs Association, București

În interviul pe care ni l-a oferit la sfârșitul anului trecut, Angela Grămadă, directoare ESGA București, menționa, între altele, că tocmai în acele zile lucra la un policy-paper dedicat Republicii Moldova și evenimentelor ce au marcat țara în 2019. Astăzi, în prima ediție din 2020, vă propunem să citiți o versiune comprimată a documentului intitulat „Republica Moldova, din nou la răscruce”, cu invitația de a-l descoperi integral pe pagina www.esga.ro. Studiul își propune să explice cum sunt definite prioritățile, evaluate resursele și promovate interesele naționale ale Republicii Moldova în contextul crizelor politice interne. De asemenea, el conține o analiză minuțioasă a profilurilor celor mai importante partide autohtone, cu reușitele și greșelile pe care le au la activ (și la care vom mai reveni), precum și o serie de „opțiuni de abordare a politicilor” pentru țară - recomandări care se pot dovedi utile atât pentru Guvernare, cât și pentru Opoziție (oricare ar fi, la un moment dat, acestea).

În perioada 18-19 decembrie 2019, la Strasbourg a avut loc cea de-a șaptea reuniune a Comitetului Parlamentar

de Asociere Uniunea Europeană - Republica Moldova, în cadrul căreia a fost adoptată o Declarație Comună privind întărirea relației dintre cele două entități. Potrivit Declarației, așteptările partenerilor europeni coincid cu cele ale cetățenilor Republicii Moldova, și anume, că autoritățile de la Chișinău trebuie să implementeze reformele necesare pentru dezvoltarea socio-economică a țării. De asemenea, Declarația subliniază în mod expres care trebuie să fie aceste reforme: implementarea Acordului de Asociere și a ZLSAC, cu accent pe întărirea instituțiilor publice și a respectării principiului separării puterilor în stat; reforma justiției; investigarea fraudelor din sistemul bancar; asigurarea condițiilor necesare pentru creșterea economică și a nivelului de trai; încurajarea formelor de cooperare cu UE; inclusiv a schimburilor comerciale. De facto, documentul nu introduce elemente noi în dialogul bilateral dintre Bruxelles și Chișinău, dar pune accente pe angajamente asumate anterior. Acest lucru nu înseamnă decât constatarea unei situații de facto și mai puțin entuziasm în ceea ce privește noile schimbări din viața politică a Republicii Moldova: moțiunea de cenzură împotriva Guvernului Maia Sandu și Guvernului Ion Chicu, a cărui independență este relativă. (...)

2019, un an politic aglomerat

La 24 februarie 2019 în Republica Moldova au avut loc alegeri parlamentare, în urma cărora trei partide politice și un bloc politic au reușit să depășească pragul electoral. De asemenea, trei candidați independenți au reușit să obțină susținerea alegătorilor. Nicio formațiune nu a obținut însă un număr suficient

de mandate pentru a forma coaliția parlamentară majoritară, ceea ce a condus în scurt timp la criză politică. Orice formulă propusă sau discutată de către opinia publică și actorii politici angajați în dezbateri părea să fie inoportună sau chiar dramatică pentru imaginea unui partid... Negocierile au fost dificile și orice încercare de a comunica mesaje sau condiționalități colegilor din alte formațiuni politice era tratată cu suspiciune. Dramatismul situației reieșea mai mult din faptul că orice asociere cu Partidul Democrat, condus la acea perioadă de Vladimir Plahotniuc, era percepută drept începutul sfârșitului pentru celelalte partide. Cea mai logică formulă parlamentară părea să fie o coaliție PDM-PSRM. Dar, la insistența anumitor actori ai societății civile de a impune, în spațiul public, ideea despre o altă formulă de cooperare între alte două formațiuni politice - Blocul ACUM și PSRM -, s-a reușit premiera de a avea, cel puțin, o dezbatere diferită, dar în același timp consistentă referitoare la o coaliție temporară. Această *coaliție de conveniență*, după cum a intrat ea în istorie, între PSRM și Blocul ACUM a fost creată la expirarea termenului legal pentru formarea alianței parlamentare majoritare și a fost încurajată atât de către partenerii din Vest, cât și de cei din Est. Pentru prima dată, reprezentanții societății civile au reușit să impună o „soluție de compromis” politicienilor, modificând agenda oficială a acestora.

La 8 iunie 2019, grupurile parlamentare ale PSRM și ale Blocului ACUM au votat Guvernul condus de Maia Sandu. Însă consensul dintre cei doi actori, construit în jurul ideii de luptă cu oligarhul Vladimir Plahotniuc, susținut și încurajat discursiv de către Bruxelles și Moscova, a fost de scurtă durată. *Coaliția de conveniență* a durat cinci luni, perioadă în care Executivul a reușit să livreze mai multe mesaje pozitive partenerilor externi, să îmbunătățească imaginea de politică externă a țării și să inițieze câteva măsuri de reformare în instituțiile

publice. Totodată, președintele Igor Dodon a reușit să valorifice câteva oportunități externe, să aibă acces la platforme și foruri internaționale occidentale, unde a făcut mai multe declarații privind neutralitatea Republicii Moldova și perspectivele de soluționare a conflictului transnistrean.

Republica Moldova: o problemă, o prioritate sau o oportunitate?

Una dintre prioritățile opiniei publice internaționale pentru anul 2020 (acea care e preocupată de regiunea Mării Negre sau de dezvoltarea Parteneriatului Estic), va trebui să devină evaluarea impactului unor procese de politică internă și al unor inițiative de politică externă promovate de către autoritățile moldovenești. Evaluarea trebuie să fie una corectă, bazată pe informații veridice și consistente, ce pot fi obținute doar în cadrul unui dialog eficient atât cu reprezentanții clasei politice și ai mediului de afaceri, cât și cu actori ai societății civile (think-tank-uri, ONG-uri, media și activiști civici). Atunci când vorbim despre evaluarea situației de facto sau despre definirea problemelor reale cu care se confruntă Republica Moldova, analiza trebuie să înceapă cu o apreciere simplă, dar capabilă să dea tonul viitoarelor inițiative bi- sau multilaterale: este Republica Moldova o problemă, o prioritate sau o oportunitate pentru a pune bazele pentru o politică nouă în Europa de Est? Atât Uniunea Europeană și Statele Unite, cât și Federația Rusă nu au ratat, în 2019, oportunitatea de a-și face auzită vocea la Chișinău. Succesul „investițiilor discursive, politice” sau cel al „măsurilor active” este evaluat și resimțit în mod diferit. Unii actori politici din Republica Moldova au demonstrat că „investițiile” externe în proiectele lor au fost eficiente, alții s-au retras, argumentând că integritatea este o acțiune de imagine pe termen lung și că lupta pentru combaterea corupției sau împotriva impunerii unui regim autoritar se poate face și din postura de opoziție parlamentară.

La fel de important este ca partenerii externi ai țării să înțeleagă contextul intern, extern și regional, dar și să facă abstracție de elementele de persuasiune folosite de către Igor Dodon și noul guvern, și să nu omită din evaluările lor referințele la „geopolitică” și „non-geopolitică”. Ambele situații sunt explorate de către politicienii moldoveni. Afirmatia conform căreia în Republica Moldova „discursul politic este prea geo-politizat” nu va dispărea. Acest lucru a fost demonstrat inclusiv de modul în care a evoluat *coaliția de conveniență* dintre socialiști și membrii Blocului ACUM. Pe de o parte, am avut o bună colaborare a executivului de la Chișinău cu Bruxellesul și alte capitale occidentale, iar de cealaltă parte am putut fi martorii explorării oportunităților oferite de către Executiv pentru Președinție și partid, adică PSRM, și continuarea dialogului cu Moscova. Dacă partidele pro-europene au făcut anumite încercări de a promova anumite valori, realități europene, justiție și reforme, atunci socialiștii au reușit să supună această abordare „non-geopolitică” intereselor patrimoniale și politice ale formațiunii lor. Chiar și atunci când este vorba despre „nevoia de progres intern”, se are în vedere, de fapt, o alegere între Est și Vest, adică între modele de guvernare și de gestiune a afacerilor economice, și a politicii per ansamblu.

Dacă Uniunea Europeană dorește ca Republica Moldova să devină autosuficientă, autoguvernabilă și responsabilă față de propriile interese naționale, partenerii occidentali trebuie să fie mai abili în a promova viziune, transformare, asumare și independență în rândul acelor forțe politice pe care mizează sau le cooptează indirect în gestiunea asistenței financiare. Aici se are în vedere nu doar verbalizarea condiționalităților impuse sau menționarea Acordului de Asociere, drept bază pentru dialogul bilateral. Opțiunea cea mai bună ar putea fi convingerea Republicii Moldova că ea este miza și nu instrumentul sau locul de

testare a unor modele transferabile în alte state.

Mai mult, înțelegerea dintre marile puteri nu trebuie să prejudicieze conceptul de „bună guvernare” ca soluție pentru Republica Moldova. După susținerea deschisă de către oficialii occidentali, dar și cei ruși, a *alianței de conveniență* dintre PSRM și ACUM, în spațiul public a apărut dezbaterile despre „eficiența acestui mariaj politic”. Totul, în contextul cunoașterii efectelor modelului de gestionare a afacerilor statului, promovat de Rusia - unul autoritar, la care se adaugă influența exercitată de Kremlin în subminarea proceselor democratice în mai multe state membre ale UE, explorarea fricilor etnice, sociale, de securitate etc. Au înțeles sau nu UE și SUA miza susținerii acordată de Kremlin pentru o alianță care, oficial, nu putea să declare și să promoveze altceva decât valori și integrare europeană? Dincolo de „confortul politic” discursiv, care străbătea din Republica Moldova spre Bruxelles și Washington, trebuia să fie apreciat just și scepticismul evocat de anumiți actori interni. Ultimii s-au simțit, însă, ignorați.

Opțiunile actorilor politici: ce alternative au avut?

La final de 2019, Republica Moldova a reușit să evite o nouă criză politică. Coaliția PSRM-ACUM s-a destrămat. Noul Executiv, condus de Ion Chicu și în care au fost incluși majoritatea oamenilor președintelui Dodon, a fost investit cu suportul deputaților PDM, adică al oligarhului împotriva căruia s-a aliat fosta coaliție parlamentară majoritară. Alegerile anticipate, deocamdată, au putut fi evitate, chiar dacă ele mai sunt o opțiune pentru anumiți actori politici, interesați de reorganizarea formulelor de guvernare sau de obținerea unei legitimități mai sigure pentru propriul lor statut și rol. Tot la bilanțul politic al anului 2019 mai putem include adoptarea fără dezbateri publice a Bugetului 2020, preluarea unor proiecte și inițiative ale fostei guvernări și prezentarea lor ca proiecte originale ale noului Executiv sau lansarea discuțiilor cu

privire la obținerea unui credit de 500 mln. USD de la Federația Rusă - și aceasta la mai puțin de două săptămâni după investirea aceluiași Guvern Ion Chicu. De asemenea, un lucru extrem de important în contextul evaluării anului 2019, dar și pentru buna desfășurare a campaniei electorale a lui Igor Dodon, îl constituie faptul că Moscova și Kievul au ajuns la un acord cu privire la tranzitul de gaze pe teritoriul ucrainean. (...)

În același timp, mesajele care vin la sfârșitul lui 2019 de la Uniunea Europeană, dar și de la București sau Kiev, nu sunt încurajatoare pentru actuala guvernare. Asistența tehnică și financiară va fi condiționată, reorganizată sau retrasă parțial pentru anumite domenii. **Opțiunile sunt următoarele:** reorganizarea asistenței tehnice, în urma analizei nevoilor reale ale Republicii Moldova și explorarea oportunităților ca aceasta să fie acordată direct cetățenilor, autorităților publice locale și societății civile - iar astfel, evitarea interacțiunii cu un executiv, a cărui independență este interpretabilă.

Prioritățile, în principiu, nu s-au schimbat: reforma justiției, transparență, achiziții publice, proiecte de infrastructură, susținerea parteneriatelor dintre autoritățile publice locale și cetățeni, proiecte comunitare care să fie corelate cu obiectivele Acordului de Asociere și ale celui de Liber Schimb. **Obiectivele finale sunt:** de a contribui la eficientizarea acestei asistențe, de a genera beneficii pentru ambele părți și de a încuraja un dialog sincer și transparent cu autoritățile moldovenești. Totuși, pentru ca acest lucru să devină posibil, este nevoie ca partenerii externi ai Republicii Moldova să poartă o evaluare consistentă a opțiunilor cu care se confruntă actorii politici importanți de pe scena politică de la Chișinău, cei care contează în definirea și în promovarea intereselor naționale, și care nu pot fi ignorați în calitate de parteneri de dialog. Ei reprezintă opțiunea politică a cetățenilor țării, care i-au ales prin sufragiu - și este o opțiune care trebuie să fie respectată. De calitatea acestei evaluări va depinde conținutul și eficiența dialogului politic dintre Republica Moldova și partenerii săi occidentali, dar și dialogul cu Rusia, care

este conștientă de valoarea investițiilor sale în această țară. (...)

Aparent, stabilitate...

Așadar, în 2019 Republica Moldova a trecut prin procese politice importante pentru viitorul democrației, care au generat oportunități, dar și riscuri pentru participanții implicați în ele. Beneficiarii finali ai promisiunilor electorale - adică ai unor reforme consistente și pragmatice - mai așteaptă însă efectele pozitive ale actului de guvernare, indiferent de culoarea politică a Puterii.

Aparent, sfârșitul anului politic și economic a fost caracterizat de termenul „stabilitate”, dar una proiectată într-o anumită formă, convenabilă unei părți a clasei politice - cea care gestionează în acest moment afacerile interne și externe ale țării. Oponenții acestei perspective, prezentată eronat publicului, trebuie să conștientizeze faptul că una dintre concluziile mai puțin optimiste ale lui 2019 e că reformele necesare Republicii Moldova nu și-au făcut loc în agenda actorilor politici. Reformele au devenit retorică, inclusă în platformele electorale, nu și priorități. În plus, pentru a-ți asuma responsabilitatea guvernării, așa cum a procedat Blocul ACUM, era nevoie de o susținere parlamentară consistentă, nu situațională, care să dispară la prima incertitudine politică. Dacă acordul dintre ACUM și PSRM a fost unul temporar, atunci cei dintâi trebuiau să gândească în timp util un plan de acțiune, capabil să preîntâmpine retragerea în opoziție și renunțarea la instrumente importante de atingere a rezultatelor pozitive.

Anul 2020 est unul electoral, înainte de toate, ceea ce înseamnă că reformele, iarăși, vor fi amânate. Cel mai probabil, actorii politici vor fi preocupați de reconfigurarea promisiunilor electorale, nu și de conținutul reformelor sau al politicilor publice de care are nevoie societatea din Republica Moldova. Cu toate acestea, anul 2020 poate fi decisiv pentru anumiți actori politici în a-și reface imaginea, a se reformata sau a intra în atenția electoratului confuz.

Editorial

Trei variabile pentru agenda de politică externă a Republicii Moldova într-un an electoral

Mihai Mogîldea, Lider de echipă, Programul Europeanizare, Institutul pentru Politici și Reforme Europene (IPRE)

Anul 2020 a fost proclamat neoficial în Republica Moldova drept unul al „politicii externe echilibrate”. S-a întâmplat datorită Președintelui Igor Dodon care, în lipsa unui echilibru funcțional de checks și balances, cvasi-necesar pentru țara noastră, și-a asumat, la nivel declarativ, promovarea unei astfel de politici. Totuși, până acum, demersul dat s-a dovedit ineficient și lipsit de credibilitate, mai ales în rândul cancelariilor europene și transatlantice. Astăzi dosarul politicii externe se află într-o situație complicată, marcat de semi-izolare la nivelul interacțiunii diplomatice dintre Republica Moldova și țările membre ale UE și Ucraina, precum și SUA.

Argumentele din spatele dezvoltării așa-numitei politici externe echilibrate au fost de două tipuri. Pe de o parte, ne-a fost prezentată teza dezvoltării unor relații reciproc avantajoase atât cu Vestul, cât și cu Estul, urmărindu-se implementarea tuturor angajamentelor bilaterale în vigoare cu UE, NATO și țările terțe. Pe de altă parte, s-a încercat promovarea conceptului unei Europe unite „de la Lisabona la Vladivostok”, în cadrul căreia Republicii Moldova, ca stat european, i-ar fi revenit „un rol deosebit”.

Deși ambele teze sunt strâns corelate cu interesele Federației Ruse în regiune, prima dintre ele este parțial fundamentată de aspirațiile electorale ale lui Igor Dodon pentru prezidențialele din acest an. Prin intermediul politicii externe echilibrate, Președintele mizează pe atragerea suportului electoratului centrist, mai ales într-un eventual tur doi de scrutin. În special pentru acest grup de electori dl Dodon va trebui să demonstreze că demersurile sale consacrate de politică externă au livrat rezultate și au îmbunătățit cooperarea cu partenerii strategici ai țării. Și aici trebuie analizate câteva

variabile, de ale căror randament va depinde și succesul electoral al Președintelui Igor Dodon.

Variabila 1: Reluarea asistenței macro-financiare din partea UE

În octombrie 2019, Guvernul Sandu a reușit să obțină aprobarea primei tranșe de 30 de milioane de euro din cadrul asistenței macrofinanciare de 100 de milioane de euro, acordată de UE ca parte a Memorandumului de Înțelegere cu Republica Moldova (2017). Debursarea primei tranșe a fost posibilă datorită progresului înregistrat de autoritățile de la Chișinău pe dimensiunea respectării precondițiilor politice, în măsura în care cele zece condiționalități tehnice,

înaintate de Bruxelles, au fost îndeplinite încă în timpul mandatului Guvernului Filip. La finele Consiliului de Asociere UE - Republica Moldova din septembrie 2019, fosta prim-ministră a anunțat posibilitatea debursării, până la finele anului trecut, și a celei de-a doua tranșe din asistența macro-financiară europeană, lucru care nu s-a mai întâmplat din cauza căderii Guvernului.

În „era” Cabinetului Chicu, semnalele pozitive din partea Bruxellesului au întârziat să apară, inclusiv pe dimensiunea asistenței macro-financiare. Chiar dacă în prezent cele opt condiționalități pentru acordarea celei de-a doua tranșe sunt, într-o mare măsură, îndeplinite, nu există prea mult optimism nici în rândul autorităților de la Chișinău, nici printre oficialii europeni. Și asta pentru că, așa cum a menționat într-un interviu recent și ministrul Finanțelor, Sergiu Pușcuța, există și condiționalități politice, legate de reforma justiției și de lupta împotriva corupției. Astfel, nu este exclus că, în lipsa progresului pe cele două segmente-cheie, precum și a unui nou acord cu FMI, tranșa a doua și a treia de asistență UE nu vor fi acordate Republicii Moldova nici în acest an.

Reluarea asistenței macrofinanciare are o importanță valorică pentru relațiile moldo-europene. Ponderea

acesteia se măsoară în termeni calitativi și se referă la capacitatea instituțiilor guvernamentale de a livra o serie de reforme-cheie pentru stadiul actual al realizării Acordului de Asociere. În acest context, asistența macro-financiară vine „la pachet” cu avansarea dialogului cu UE, iar, în lipsa acesteia, discursul electoral al lui Igor Dodon va fi umbrit de eșecurile politicii externe pe dimensiunea de Vest.

Variabila 2: Avansarea procesului de reglementare a conflictului transnistrean

Din luna august a anului trecut - atunci când, cu surle și trâmbițe, a fost anunțată inițiativa de distrugere a munițiilor din depozitul de la Colbasna de către Federația Rusă - pe dimensiunea dosarului transnistrean nu au existat progrese importante. Consultările lărgite în formatul „5+2” pentru negocierea și semnarea Protocolului de la Bratislava nu s-au soldat cu succes, lăsând multe semne de întrebare legate de continuitatea strategiei „pașilor mici” în 2020. Deși în perioada 2016-2019 a avut șapte întrevederi cu Vadim Krasnoselski, pârgăhiile de influență ale lui Igor Dodon asupra liderului nerecunoscut de la Tiraspol au fost și rămân destul de limitate.

La capitolul realizări, Președintele Dodon și Guvernul Chicu vor încerca, probabil, să avanseze discuțiile pe problema depozitului de armament de la Colbasna, astfel încât până în toamnă să existe un angajament formal și un plan de acțiuni din partea Rusiei pentru evacuarea munițiilor. Tot în acest context, s-ar putea să asistăm la prezentarea unui concept de reintegrare a țării, în strânsă coabitare cu viziunile Kremlinului pentru statutul regiunii transnistrene. Nu în ultimul rând, Igor Dodon va intensifica dialogul cu Vadim Krasnoselski la nivel atât formal, cât și informal. Este de așteptat că șeful statului va miza pe sprijinul liderului nerecunoscut de la Tiraspol pentru asigurarea transportării organizate a câteva zeci de mii de locuitori ai regiunii transnistrene la urnele de vot de pe malul drept, în cadrul alegerilor prezidențiale din toamna lui 2020.

Variabila 3: Reanimarea contactelor bilaterale cu România și Ucraina

După instalarea Guvernului Chicu, relațiile dintre București și Chișinău ar putea fi caracterizate printr-o expresie scurtă, dar tare sugestivă: frate, frate, dar brânza-i cu bani. De facto, Guvernul de la București a preluat discursul Uniunii Europene vizavi de Republica Moldova și a menționat explicit că va condiționa strict orice efort și orice sprijin financiar de eficiența reformelor asumate de către noul executiv Chicu. Scepticismul față de cabinetul de miniștri

subordonat lui Igor Dodon a devenit tot mai pronunțat în ultimele luni, culminând cu declarațiile deloc prietenoase ale Premierului român interimar Ludovic Orban despre „seriozitatea” echipei Chicu. La Est, situația nu este deloc mai roz. În peste trei ani de mandat, Președintele Igor Dodon nu a călcat pragul instituțiilor de conducere de la Kiev, acolo el fiind perceput drept un aliat fidel al regimului Putin. De aici și lipsa de suport față de Guvernul Chicu, al cărui ministru al Apărării a elogiât, anterior, spiritul de luptă al separatiștilor din Donbass.

Toate acestea în situația în care, pe dimensiunea relațiilor bilaterale cu București și Kiev, Guvernul de la Chișinău va trebui să gestioneze o serie de dosare importante: interconectarea energetică a țării cu România, respectiv identificarea unor soluții la problema hidrocentralei de pe Nistru și instalarea punctelor comune de control la frontiera moldo-ucraineană. În lipsa unor contacte bilaterale active, nu ne putem aștepta că cele trei dosare vor avansa rapid, mai ales că ultimele două necesită runde active și continue de negocieri. România și Ucraina vor păstra însă, cel mai probabil, o reticență vizibilă față de guvernarea de la Chișinău și nu se vor angaja într-o nouă agenda de acțiuni cu Republica Moldova până la alegerile prezidențiale din toamnă.

Echilibrată, dar cam... restanțieră

În primele trei luni de mandat ale Guvernului Chicu, „politica externă echilibrată” s-a dovedit a fi restanțieră și chiar falimentară la multe capitole. Rezultatele diplomației moldovenești în această perioadă au fost destul de modeste, iar numărul de vizite bilaterale în cancelariile occidentale ale liderilor politici de la Chișinău confirmă pe deplin această constatare. În momentul dat, este clar că atenția partenerilor externi este direcționată asupra reformei justiției și funcționării instituțiilor democratice de la Chișinău, de al căror randament va depinde și sprijinul financiar și tehnic acordat țării.

Obținerea unui nou mandat de președinte de către Igor Dodon va fi parțial influențată de cele trei variabile prezentate mai sus. Cert este că, deși nu are prerogative extinse pe dosarul politicii externe, șeful statului își va impune, în 2020, propria agenda de acțiuni, menită să-i asigure un credit de legitimitate în rândul partenerilor externi. La fel de sigur este că, dacă dezbaterile electorale pe subiectul politicii externe ar avea loc mâine, Președintele Igor Dodon ar intra cu un decalaj simțitor în minus față de Maia Sandu. Rămâne de văzut cum și dacă va reuși să recupereze această diferență.

Oricine încearcă să preia controlul asupra instituțiilor statului reprezintă un pericol pentru societate

Vladislav Kulminski, director executiv al Institutului pentru Inițiative Strategice

„Guvernul Filip a fost corupt, Guvernul Sandu a fost visător și idealist, iar Guvernul Chicu este impotent”, a declarat pe final de 2019, într-un talk-show la postul TVC 21, Vladislav Kulminski. O declarație prin care și-a scandalizat și unii prieteni, și pe cei care nu-l au la inimă, dar a și dat tonul dezbaterii politice în 2020. Actualul Premier chiar a găsit de cuviință să-i răspundă pe rețelele de socializare, lucru puțin obișnuit pentru cineva aflat într-o asemenea funcție. În pofida reproșurilor ce i s-au adus și i se aduc în continuare, inclusiv pe motiv că ar fi fost mai puțin vocal în perioadele când a fost consilier al tocmai doi Prim-miniștri (Leancă, respectiv Sandu), Vladislav Kulminski, director executiv al Institutului pentru Inițiative Strategice (IPIS), spune că este de datoria lui să nu tacă. Despre ce nu trebuie să tacă orice cetățean, aflați din interviul ce urmează.

■ **Domnule Kulminski, sunteți o prezență frecventă a emisiunilor politice unde, de regulă, monitorizați și criticați intens actul guvernării. La fel de acid sunteți în aparițiile dvs. online și pe rețelele de socializare. V-ați făcut o pasiune din lupta cu actuala Putere? Este o cauză politică sau una personală? Ori, pur și simplu, vă place să fiți un Don Quijote care se ia de piept cu morile de vânt?**

■ Nu este donquijotism și nici un capriciu personal nu este. Eu chiar cred că aici, în Republica Moldova, trebuie să evităm o nouă capturare a statului, așa cum am avut până în vara lui 2019. Știm cu toții cum e să trăiești într-un stat capturat și suntem obligați să nu permitem o „reeditare” a acestei situații. Și problema nu este în Igor Nikolaevici Dodon propriu-

zis. Poate fi X, Y, Z sau orice altă persoană care, prin acțiunile și deciziile sale, încearcă să captureze instituțiile statului și să controleze absolut tot ce mișcă în această țară. Problema este instituțională și, oricine încearcă să preia controlul asupra instituțiilor statului, reprezintă un pericol pentru societate.

Nici Vlad Plahotniuc nu era un monstru la începuturile sale...

■ **Exact acum opt luni, Președintele Dodon tot despre capturarea statului vorbea și promitea că va lupta cu acest fenomen...**

■ Da, doar că atunci era despre dl Plahotniuc... Din păcate, la foarte scurt timp, constatăm că șeful statului preia tot mai multe practici pe care tot el le critica, iar noi nu avem nicio contrabalansă la acest proces și la puterea tot mai mare, deținută de el. Acum un an, chiar și în

condițiile Republicii Moldova, am avut un scrutin democratic și unul dintre scopurile majore ale acelor alegeri a fost, pentru o bună parte a societății, scoaterea statului din captivitatea unui singur politician. Căci, atunci când un om controlează toate instituțiile statului, inevitabil va veni și ziua în care acest om va începe să le folosească în interese din ce în ce mai înguste. Și chiar dacă în prezent Președintele Dodon preferă să obțină rezultatele dorite în alt mod decât o făcea dl Plahotniuc - nu preia afaceri prin CNA, MAI și judecători, nu înscenează cazuri penale, ci recurge la bani, funcții și la un soi de dialog -, esența este aceeași. Cumpărarea, iar astfel îngustarea spațiului informațional incomod este un prim semnal, și asta chiar dacă nu-și persecută criticii. Dar dacă va fi să câștige alegerile din toamnă, având toate instituțiile în buzunar, „linia roșie” va fi ușor de depășit. La o adică, nici Vlad Plahotniuc nu era un monstru

la începuturile sale. Dar toți suntem muritori și ne e greu să rezistăm ispitei de a folosi abuziv puterea...

■ **Cine - sau ce - poate să asigure contrabalanta de care vorbiți?**

■ Înainte de toate, o justiție independentă. Noi însă vedem foarte clar că, prin așa-numita reformă a sectorului judecătoresc, Președintele Dodon împreună cu Partidul Socialiștilor nu fac decât să-și asigure loialitatea actorilor din sistemul dat. Niciun politician care ne guvernează astăzi nu-și dorește independența acestui sector, din simplul motiv că o justiție independentă le-ar afecta, imediat, interesele. Pe locul doi aş plasa Procuratura, care de asemenea trebuie să fie o instituție independentă.

■ **DI Stoianoglo nu a dat deloc dovadă de independență până acum?**

■ Ba da și chiar cred că situația cu dl Stoianoglo este mult mai bună decât era în cazul precedentului procuror-șef, în sensul că Procuratura, probabil, nu se va mai implica în diferite scheme sau încercări de a prelua afaceri cu forța, nu va veni cu amenințări și nu va trimite oameni de afaceri la pușcărie. Cu toate acestea, nu cred că astăzi putem vorbi despre independența dlui Stoianoglo și a Procuraturii per se. Reforma serioasă și profundă a Procuraturii ar însemna că dl Stoianoglo este liber să pornească investigații inclusiv împotriva dlui Dodon și a Partidului Socialiștilor, căci există destule cauze pasibile și toate sunt la suprafață. Vă puteți imagina așa ceva? Eu - nu. Vă puteți imagina că ei vor cerceta pe ce bani merge șeful statului în vacanțe exotice? Eu - nu. Chiar dacă nimeni nu are dubii referitoare la integritatea dlui Stoianoglo și nimeni nu ar putea spune că el este corupt... problema nu este ceea ce face el, ci mai curând ceea ce nu face. E de ajuns să ne amintim de libertate de acțiune a avut Laura Codruța Kövesi în România ca să nu ne mai facem iluzii.

Singura misiune a acestui Executiv este să asigure realegerea lui Igor Dodon

■ **De ce nu intervine Puterea legislativă?..**

■ Parlamentul, ca și Guvernul, nu sunt deloc libere. În cazul Legislativului, rămâne deschisă întrebarea cu ce a sedus dl Dodon deputații din Partidul Democrat, pentru ca ei să devină parte a acestei majorități. Bănuiele rezonabile sunt câteva: acces la scheme, bani și promisiunea că nu li se vor intenta dosare... Cât privește Cabinetul de miniștri, acolo nici nu se pune problema vreunei independențe și mă îndoiesc că în această țară există vreun om care consideră că dl Chicu decide ceva. Chiar dacă el umblă de mână cu șeful statului, după modelul lui Putin... Uneori am impresia că poți numi pe oricine în funcția de premier, măcar și pe Filip Kirkorov, oricum nimic nu se va schimba de o manieră drastică. În aceeași zi, la aceleași posturi TV, vom vedea obligatoriu aceleași patru-cinci știri despre ce face Președintele și ce vrea să facă Guvernul. Căci singura misiune a acestui Executiv, dar și a realității paralele pe care o creează, este să asigure realegerea lui Igor Dodon ca președinte.

■ **Ce șanse de a rezista acestui bulldozer-tăvălug are presa?..**

■ Mass-media ar trebui să fie contrabalanta cea mai vizibilă și cea mai vocală. Doar că, așa cum spuneam mai devreme, la etapa actuală dl Dodon și PSRM controlează cam 70 la sută din spațiul informațional. Și-a cumpărat ziare, portaluri, inclusiv din cele care au fost în opoziție cu Puterea, încearcă să negocieze, contra anumite sume sau servicii, cu formatorii de opinie ca aceștia să nu-l critice. Sunt mișcări mult mai deștepte decât pur și simplu să persecuți oamenii care exprimă o opinie diferită, așa cum făcea Plahotniuc. Și sunt mișcări periculoase, iar contrabalanta e tot mai mică.

■ **Probabilitatea că Igor Dodon va câștiga încă un mandat prezidențial este mare. Ar putea el să umble la Constituție, cum a făcut-o recent liderul de la Kremlin?**

■ Nu știu cât e de mare această probabilitate, dar ea crește cu siguranță - prin bani, prin metode administrative și prin cumpărarea spațiului informațional. Dacă, totuși, el va obține cel de-al doilea mandat, nu mai exclud nimic. Nefiind independent în acțiuni, el ar putea să facă multe lucruri nefaste pentru Republica Moldova. Chiar și Alexandr Lukașenco dă dovadă de mai mult stoicism în negocierile cu Putin și apără suveranitatea țării sale. Mă îndoiesc că dl Dodon e capabil de așa ceva. Nici că ar putea spune un „nu” categoric, așa cum a făcut dl Voronin în 2003, refuzând peste noapte să semneze Memorandumul Kozak, este puțin probabil. Nu îi permite interesul politic, dar nici cel economic, de vreme ce, prin fratele său, are afaceri în Federația Rusă - un lucru foarte periculos pentru Republica Moldova. Și atunci noi va trebui să opunem rezistență prin orice metode, inclusiv prin proteste stradale.

Nu poate fi acceptată o reintegrare cu orice preț

■ **Ce se întâmplă cu reglementarea transnistreană? Este un dosar pe care l-ați avut în vizor inclusiv în perioadele când ați fost la Guvern...**

■ O să vă răspund prin două istorii-exemplu. Prima datează din 2013, când a fost elaborat un plan de federalizare a Republicii Moldova, despre care am auzit că ar fi fost scris chiar la Tiraspol și pe care dl Dodon l-a prezentat ca fiind singura metodă de soluționare a conflictului transnistrean. Cei care au văzut documentul spun că, în comparație cu el, Memorandumul Kozak era un joc de copii. Planul prevedea trei subiecte federative - Transnistria, Găgăuzia și Republica Moldova -, fiecare cu propria

Constituție și sistem monetar -, iar dl Igor Dodon l-a promovat intens prin 2013-2014, sperând că va fi pe placul Federației Ruse. În ce măsură însă promova el interesele țării sale, dacă până și propria lui echipă îl critica?! Inclusiv dl Vasile Șova, care a fost vicepremier pentru Reintegrare și care, apropo, nu s-a mai regăsit în actuala garnitură guvernamentală (din informațiile pe care le dețin, pentru că era prea dur în promovarea intereselor Republicii Moldova în cadrul formatului 5+2).

■ Poate că își propusese o reintegrare cu orice preț?..

■ Nu poate să existe reintegrare cu orice preț. Totul are un preț și, decât să accepți niște condiții care vor transforma Republica Moldova într-un stat nefuncțional, un stat incapabil să-și promoveze politica externă independentă și interesele naționale, mai bine deloc. Și aici vine a doua istorie, foarte recentă și care ține de numerele de înmatriculare a mijloacelor de transport. În ultimul timp, Chișinăul adoptase o poziție mai dură în procesul de negocieri, urmărind scopul de a înclina balanța în favoarea intereselor Republicii Moldova - abordare sancționată inclusiv de Igor Dodon, care-și dorea consolidarea imaginii de conducător forte. Urmând această logică, la 10 ianuarie 2020, autoritățile de la Chișinău au decis să sisteze aplicarea excepției temporare privind măsurile de control a autoturismelor din regiunea transnistreană - adică, să nu mai permită traversarea prin punctele de control a autoturismelor fără numere de înmatriculare neutre. Iar deja la 17 ianuarie 2020 aceleași autorități au anunțat că decizia lor a fost... una de testare. Este evident că s-au făcut presiuni și că, drept urmare, șeful statului le-a ordonat negociatorilor noștri să dea înapoi. O acțiune care știrbește din imaginea echipei de negociatori, dar și a țării în general. Și asta în situația în care noi avem foarte puțini prieteni în procesul de negocieri...

Deci, cam aici ne aflăm cu reglementarea transnistreană.

■ Unde ne împiedicăm în politica internă?

■ Aici, marea noastră problemă e că nu avem un plan de dezvoltare. Un credit ca să faci 300 de km de drum nu este un plan de dezvoltare, ci doar un plan electoral. La care se adaugă faptul că așa și nu avem un sistem transparent de achiziții publice și nu știm cum sunt selectate companiile prestatoare. Deci, banii de la drumuri se vor duce „unde trebuie”. Așa cum „unde trebuie” - mai exact, la o firmă în care o mare parte din acțiuni e deținută în continuare de Vlad Plahotniuc - se vor duce banii de la tenderul pentru achiziționarea tabletelor pentru cei 101 de deputați. Deși prețul propus de compania câștigătoare a fost cel mai mare... Asemenea tendere au loc cu sutele în fiecare lună, iar misiunea lor e să aducă bani în bugetul tot mai flămând al partidului de la guvernare. În același timp, dl Chicu vorbește despre cea de-a „patra revoluție industrială”, fără a vedea că țara, de facto, este stă în pragul unui colaps instituțional. Aceasta e mare noastră problemă și sarcina nr. 1. pentru actuala, dar și viitoarele guvernări - edificarea unui sistem instituțional funcțional și integru. Fără instituții nu vom putea avea creștere economică. Sistemul administrativ de azi nu face față provocărilor timpului și ne închide ușile spre dezvoltarea economică. Și asta când, de fapt, tot de ce avem nevoie sunt niște planuri economice raționale, multe dintre care adună praful prin sertare, și un Guvern serios și neapărat integru. Din păcate, în toți acești aproape 30 de ani de independență, nu am avut așa ceva.

Dacă nu funcționează legea, pornește efectul domino

■ Ar fi cea de-a patru categorie de guvern, după „corupt”, „visător” și „impotent”...

■ Avem nevoie de un guvern gata să-și asume sarcina dificilă de a reforma țara de facto, nu de formă, atât cât îi permite

interesul electoral. Cert este că guvernarea de azi nu poate asigura progresul. Și nu este vorba de faimoasa izolare internațională, la care am revenit rapid și nici de ridicola deja vânătoare de oameni pe la diverse evenimente, ca să faci fotografii cu ei... Problema noastră e că nu suntem capabili să asigurăm funcționarea legii. Și de aici pornește un soi de efect domino... fără lege nu ai nici investiții, nici creștere economică, nici salarii sau pensii mai mari.

■ Apropo de instituții, cât adevăr și câtă poveste este în istoria cu Vasile Botnari și profesorii turci? Este el cumva un țap ispășitor?

■ Nu e doar țap ispășitor, pentru că a fost un personaj-cheie la acea etapă. Dar sigur există și alți funcționari care au fost implicați în acea acțiune incalificabilă și care trebuie cercetați de justiție. Sub nicio formă, investigația nu trebuie să se oprească la dl Botnari, căci nu a luat el de sine stătător. Cel mai probabil, el pur și simplu a materializat înțelegerea dintre Igor Dodon și Recep Erdoğan. Dovadă și conferința de presă ținută pe final de an la Ankara, când Președintele Turciei i-a mulțumit personal Președintelui Republicii Moldova pentru extrădarea celor șapte profesori. Deși ei, de fapt, nu au fost extrădați, ci răpiți și duși în Turcia, unde au fost trimiși la închisoare. O crimă ce contravine tuturor legilor internaționale, care spun că nu poți trimite o persoană în țara în care viața sau demnitatea sa pot fi în pericol.

■ În luna noiembrie ați fost desemnat Secretar de Stat în Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, de unde ați plecat la doar trei zile, ca urmare a demiterii Guvernului Sandu. Cum apreciați politica externă de astăzi, inclusiv declarațiile dlui ministru Aureliu Ciocoi, care au scandalizat multă lume?

■ Asemenea declarații se întâmplă de obicei când un diplomat bun vrea să devină politician... Cât privește ministerul ca instituție, acolo există oameni cu o

expertiză foarte bună pe domeniul integrării europene, oameni pentru care relația cu UE - care, ce-i drept, se cam pierde în ultima vreme - a fost jobul lor principal. Și nu e vina lor că astăzi politica externă a Republicii Moldova nu mai este multilaterală, că relația cu UE și SUA este la punctul zero sau că Președintele Dodon a preluat modelul lui Viktor Ianukovici în relațiile internaționale - și ne amintim cu toții cu ce s-au terminat acrobațiile fostului lider ucrainean... Acest dezechilibru în politica externă se poate solda cu o izolare și mai mare. Și, oricât de buni ar fi diplomații, nu putem aștepta de la ei ceea ce nu reușește să facă întreaga clasă politică și întreaga echipă guvernamentală. Tot ce pot să facă acești oameni - și sper să o facă - este să fie suficient de înțelepți, încât să rămână echidistanți și să nu promoveze, de o manieră militantă, acele inițiative, care nu sunt benefice pentru Republica Moldova. Diplomații profesioniști știu cum să aștepte ca să treacă timpurile grele.

■ **Când și cum să vină timpuri mai bune, când pe scena politică sunt noi furtuni - separarea Blocului ACUM, regroupări pe stânga și pe dreapta?..**

■ Ar putea să se întâmple chiar în acest an, după alegerile prezidențiale care, sper, vor pune punct dezechilibrului prin care o persoană concentrează toată puterea. În acest context, unitatea ACUM este foarte importantă și cred că ambele componente ale Blocului își aduc foarte multe daune prin certuri și tachinări reciproce, dar mai ales prin înaintarea unor candidați diferiți pentru Circumscripția Hâncești. Decât să polemizeze între ei - strategie politică sinucigașă -, mai bine ar lupta cu adevărații oponenți. Asta contează, iar ceea ce se întâmplă pe alte segmente este minor.

■ **Vă mulțumim pentru interviu.**

Sorina Ștefârță
Chișinău, 10 februarie 2020

Opinia expertului

Dionis Cenușă: **Efectele „macronizării” relațiilor UE-Rusia asupra vecinătății estice**

Pe final de 2019 mai mulți analiști remarcă apariția unor disensiuni tot mai evidente între liderii europeni, pe subiectul relațiilor UE cu Federația Rusă. Presupunerile par să se fi confirmat la recenta Conferință pentru Securitate de la Munchen, unde problema normalizării relațiilor cu Rusia a fost readusă pe tapet de către Președintele francez, Emmanuel Macron. Este un subiect la care, cu certitudine, vom reveni pe parcursul anului curent și în Buletinul nostru informativ. Deocamdată, vă propunem să aflați cum „macronizarea” relațiilor UE-Rusia ar putea afecta vecinătatea estică a blocului comunitar, inclusiv Republica Moldova. Un articol semnat de cercetătorul Dionis Cenușă care, începând cu 2020, este și columnist principal la Agenția Info-Prim Neo.

Normalizarea dialogului cu Federația Rusă a revenit în prim plan la recenta Conferință de Securitate de la Munchen din 2020. Liderul francez Emmanuel Macron vrea o relație îmbunătățită cu Rusia. Solicitarea repetată de a reabilita dialogul strategic cu gigantul estic nu ignoră agresiunea rusă față de Ucraina, ci o privește ca pe o singură abatere de la normă. O asemenea abordare aduce beneficii guvernelor și liderilor naționali cu simpatii pro-ruse pronunțate în interiorul Uniunii Europene și, cu precădere, în proximitatea ei. În consecință, convingerile politice tolerante față de activitatea infracțională a Rusiei pe arena internațională obține vizibilitate publică, publicitate politică gratuită și potențial electoral favorabil forțelor pro-ruse, precum este cazul Republicii Moldova.

Este promovată perspectiva unui compromis cu Moscova

Insensibilitatea lui Macron față de atacurile hibride rusești, omniprezente în egală măsură în afacerile ucrainene și în cele europene, conturează perspective periculoase pentru coeziunea și integritatea procesului de europenizare. Prin urmare, este validată acceptabilitatea apropierei politice de Rusie, chiar și cu prețul neglijării criticilor regimului autocratic condus de Vladimir Putin.

Motivat de pasivitatea accentuată a Germaniei, cauzată de viitoarea tranziție politică post Angela Merkel, liderul de la Paris inoculează perspectiva unui compromis cu Federația Rusă. Într-un context internațional influențat de unilateralismul comercial american și de neo-imperialismul investițional al Chinei, Președintele francez justifică necesitatea coabitării cu Moscova, chiar dacă o declară „incomodă” ([Euronews, februarie 2020](#)). Astfel, consecințele politice pentru popularizarea discursului despre unificarea „spațiului de la Lisabona până la Vladivostok” scad dramatic. Ba mai mult, se proliferază o convingere controversată transnațională că Uniunea Europeană ar fi incompletă fără un parteneriat cu Rusia. Intenția lui Emmanuel Macron este mai mult de a investi energie politico-diplomatică pentru a coordona acțiunile cu Federația Rusă în regiunile comune, decât de a eșua în anticiparea acestora.

Integrare europeană cu accent rusesc

Poziționarea realistă față de amenințările structurale provocate de factorul rusesc este umbră de o gândire înșelătoare cu referire la capacitatea și voința internă a Rusiei de a se corecta. Căci, să

privești Rusia prin prisma unei oglinzi distorsionate nu favorizează nici forțele de opoziție locale și nici elementele democratice din vecinătatea europeană, unde influența rusească premiază și tolerează lideri de profil pro-rus, care desconsideră democrația liberală. De facto, o deschidere față de Federația Rusă fără aplicarea unui filtru critic induce ideea că integrarea europeană ar fi compatibilă cu prezența rusească, aceasta chiar dacă liderii de la Kremlin își construiesc „puterea blândă” tocmai pe denigrarea nucleului liberal care stă la baza identității și proiectului european.

Anularea îngrijorărilor europene față de situația critică a democrației ruse și efectele acesteia asupra arhitecturii de securitate regională și internațională slăbește standardele politice atașate la europenizarea Republicii Moldova și a altor țări membre din Parteneriatul Estic. Prin urmare, integrarea europeană capătă accent rusesc, caracterizat prin trei aspecte majore. În primul rând, relația Republicii Moldova cu Uniunea Europeană este redusă la cererea de finanțare externă în schimbul unei abordări tehnice față de orice reformă. Al doilea aspect presupune o prioritizare a sectoarelor economice, unde prevalează interesele financiare, iar dedicația pentru implementarea

principiilor politice este coborâtă în subsolul cooperării bilaterale. Nu în ultimul rând, valorile tradițional-creștine sunt puse pe picior de egalitate cu cele liberale, care stau la baza statului de drept, din care fac parte drepturile omului.

Astfel, segmentele sociale care au rămas în spatele europenizării sunt descurajate să îmbrățișeze valorile liberale, vizualizate drept sursă a impasului.

În loc de concluzii...

„Macronizarea” abordării europene față de Federația Rusă aduce cu sine provocări clare pentru poziționarea obiectivă și critică față de comportamentul infracțional al regimului lui Vladimir Putin în raport cu proprii cetățeni, dar și în interiorul afacerilor internaționale. Avantajul integrării europene constă în principiile politice pe care aceasta le implică, mai mult decât aspectele practice care vin împreună cu absorbția reglementărilor europene. Reabilitarea relațiilor cu Federația Rusă fără transformarea politică a acesteia, precedată de eliberarea teritoriului ucrainean, se poate solda cu un accent rusesc puternic asupra integrării europene din vecinătatea estică a Uniunii Europene.

Opiniile exprimate de experți în cadrul editorialelor nu reflectă în mod necesar punctul de vedere al Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) și al Asociației pentru Politică Externă (APE).

Asociația pentru Politică Externă (APE) este o organizație neguvernamentală angajată în susținerea procesului de integrare a Republicii Moldova în Uniunea Europeană și facilitarea procesului de soluționare a problemei transnistrene în contextul europenizării țării. APE a fost constituită în toamna anului 2003 de un grup proeminent de experți locali, personalități publice, de foști oficiali guvernamentali și diplomați de rang înalt, toți fiind animați de dorința de a contribui cu bogata lor experiență și expertiză la formularea și promovarea de către Republica Moldova a unei politici externe coerente, credibile și eficiente.

Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) este o fundație politică social-democrată germană, scopurile căreia sunt promovarea principiilor și fundamentelor democrației, a păcii, înțelegerii și cooperării internaționale. FES își îndeplinește mandatul în spiritul democrației sociale, dedicându-se dezbaterii publice și găsirii, într-un mod transparent, de soluții social-democrate la problemele actuale și viitoare ale societății. Friedrich-Ebert-Stiftung activează în Republica Moldova din octombrie 2002.